

8-мавзу. Манзарали дарахтзорларни жойлаштиришда лойиҳалаштириш

Режа:

- 1. Аҳоли яшаш жойларини алоҳида турлари бўйича кўкаламзорлаштириш.**
- 2. Ўрмон парки**
- 3. Кўчаларни кўкаламзорлаштириш**
- 4. Ҳиёбонлар (булварлар)**

АҲОЛИ ЯШАШ ЖОЙЛАРИНИ АЛОҲИДА ТУРЛАРИ БЎЙИЧА КЎКАЛАМЗОРЛАШТИРИШ

Маданий дам олиш боғлари – йирик яшил массив бўлиб, у ерда аҳолининг дам олиши маънавий-тарбиявий иш билан чамбарчас ҳолда ташкил этилади.

Бундай жойларда оммавий, маърифий, маданий ишлар, шунингдек, илмийоммабоп, бадантарбия ва спорт ишларини ривожлантиришга катта эътибор қаратилади. Тегишли мақсадларга мувофиқ ҳолда боғларда кутубхоналар, маърузахоналар, кўрғазмалар, аттракционлар ташкил этилади, мавзули кечалар, халқ сайиллари, кинофилмлар намойишлари ва бошқа тадбирлар ўтказилади.

Маданий дам олиш боғи аҳоли яшаш массивлари билан қулай транспорт қатновига эга бўлиб, микроиклим ва санитар гигиеник шароитлари яхши бўладиган ҳудудда жойлашиши керак.

Боғ ҳудудининг баланси (ҳудуд баланси – нисбий бирликда) бутун ҳудудга нисбатан % ҳисобида ва мутлақ (м², га) бирликда кўрсатилган; режадаги қисмларнинг нисбати қуйидагича бўлиши керак: яшил экинзорлар – 75-78 %, аллея ва йўлаклар 10-14 %, майдончалар 8%, иншоотлар 3%. Демак, боғнинг асосини яшил экинзорлар ташкил этади.

Боғнинг режалаштириш услуги доимий, пейзаж ва аралаш (доимий ва пейзаж услубларининг уйғунлиги) бўлиши мумкин.

Боғ ҳудудида дарахт ва буталарнинг алоҳида ва гуруҳлаб жойлаштирилиши; аллеяда ва қаторлаб, яшил массивлар, яшил деворлар ва яшил тўсиқлар тарзида жойлаштириш услублари қўлланилади.

Алоҳида майдонлар яшил тўсиқлар билан ажратилади. Қаторли ва аллея экинзорларидан ташқари, қолган барча тоифалар газонларда жойлаштирилади. Умумий яшил экинзорлар майдонининг 2-3% ни гулзорлар эгаллайди.

Маданий дам олиш боғларининг ҳудуди йўналишига кўра, бир неча қисмларга ажратилади:

а) томошалар кўрсатиладиган қисми (аттракционлар, кинотеатр, ёзги кинотеатр ва бошқалар.); боғнинг умумий майдонига нисбатан 8 % ни ташкил этади;

б) маданий – маърифий тадбирлар ўтказиш қисми (кўрғазмалар, очик эстрада, рақс тушиш учун майдончалар, ўйингоҳлар ва б.) –8%;

в) бадантарбия ва спорт бўлими (спорт ўйинлари майдончалари, қайиқлар станцияси ва б.) –15%;

г) болалар дам олиш ҳудудлари –5%;

д) катталарнинг дам олиш жойи –60%;

с) хўжалик қисми –4%;

Муайян шароитларга боғлиқ ҳолда ушбу нисбатлар ўзгариши мумкин. Боғ худудининг айрим қисмларини бирлаштириб, умумий олганда, боғни иккита асосий бўлимга ажратиш мумкин: фаол дам олиш ва томошалар ҳамда пассив дам олиш қисмлари.

Боғ ичидаги бинолар ва иншоотлар бир –биридан яшил экинзорлар билан ажралиб туради.

Истироҳат боғига асосий кириш дарвозаси дам олувчиларнинг келиш йўналиши ҳамда боғ томонга туташган кўчалар йўналишига мутаносиб равишда белгиланиши лозим.

Оммавий ўйинлар майдончалари яшил экинзорлар орасида, асосий кириш жойи яқинига жойлаштирилади; кутубхона – қироатхоналар –истироҳат боғининг четроғида, яшил экинзорлар оралиғида; болалар ўйингоҳларини имкон қадар боғнинг алоҳида қисмида, энг яшил табиий шароитлари бўлган майдонда; спорт майдончаларини – оммавий ўйинлар майдонига яқин ва дам олувчилар кўпроқ жамланадиган жойда; аттракционлар эса истироҳат боғи худуди бўйлаб тақсимланиши ёки бир қисмида алоҳида жойлаштирилиши мумкин; хўжалик йўналишидаги қурилмалар боғнинг атроф қисмида, кўча томонга йўлак олиб борувчи қисмида жойлашгани маъқул.

Боғнинг томошалар ҳамда маданий-маърифий тадбирлар ўтказиладиган бўлимлари дам олувчиларнинг оммавий кўплаб келишига мўлжалланади. Уларнинг ҳаракатланишида фақатгина аллеялар ва йўлаклардан фойдаланишлари кўзда тутилади. Аллея ва йўлаклар кенглиги 3-10 м. Марказий аллея энг кенг (10 м ва ундан ошиқ) бўлиши керак; бу ерда фавворалар, манзарали сув ҳовузлири, гулзорлар ва ҳайкалтарошлик намуналарини жойлаштириш мумкин.

Пассив дам олиш худуди боғнинг асосий қисмини эгаллайди. Дам олиш майдончаларида кичик архитектура шакллар кўриниши; айниқса яшил ўсимликлар билан қопланган пергала ва треляжлар барпо этилади. Дарахтлар остидаги газонларда боғ четида дам олишга рухсат этилади. Ушбу худуд майдонларининг 90% дан кам бўлмаган жойини яшил экинзорлар ва сув ҳавзалари эгаллаши лозим. Дам олиш қисмларининг йўлакчалари эни 1,5-3м бўлиши керак.

Истироҳат боғида очик ва яримочик майдончалар бўлиши назарда тутилади. Ёпиқ майдончалар – бу массивлар ва дарахтзорлар, яримочик – дарахт ва буталарнинг гуруҳлаб экилган худуди; очик – гулзорлар, майдончалар, сув ҳавзалари ва газонлардир. Ўзбекистон шароитида соясалқин режими ёпиқ майдончаларда вужудга келади. Лекин истироҳат боғида кўпроқ ёпиқ худудлар бўладиган бўлса, ундай шароитларда шамоллатиш имкони паст бўлиб, дим ҳолат юзага келади. Шу сабабдан боғларда асосан яримочик майдончалар кўпроқ бўлиши мақсадга мувофиқ, чунки бундай жойларда шамоллатиш ҳамда соялатиш имконияти мавжуд. Сайр этишга мўлжалланган ҳиёбонлар соялатиб қўйилади, асосий ҳиёбон эса – яримочик ёки очик типда барпо этилади. Истироҳат боғининг марказий композицияси

алоҳида ажратилиши лозим. Бу композиция кўл, бассейн, йирик клумба, хайкалтарошлик, фавворалар ва гулзорлардан ташкил топган кенг ҳиёбон кўринишида бўлиши мумкин. Бир гектар майдондаги экинзорлар меъёри куйидагича: дарахтлар – 150-200 та; буталар – 1000-1200 та (яшил тўсиқларни ҳисоблаганда); 1 гектар ердаги минимал миқдор эса – дарахтлар учун 100 та ва буталар учун 300 та белгиланади.

Болалар истироҳат боғлари. Болалар истироҳат боғларининг майдони баланси куйидагича: экинзорлар учун умумий майдон 60-70 % ажратилади, майдончалар, йўлаклар ва бошқа иншоотлар учун 30-40 % майдон қолдирилади. Болалар дам олиш боғларида яшил экинзорлар орасида болалар аттракционлари, спорт майдончалари, оммавий ўйинлар ва рақс майдончалари, кутубхона, очиқ эстрада, кафе ва бошқалар жойлаштирилади. Мактаб ёшигача бўлган болалар учун махсус павильонлар ва ўйин майдончалари барпо этилади.

Болалар дам олиш боғларини режалаштиришда ва кўкаламзорлаштиришда эътиборни куйидагиларга қаратиш лозим: боғ майдони бўйлаб шовқин, чанг, шамолдан муҳофаза қиладиган яшил экинзорларнинг қалин қатламини барпо этиш; боғ майдони кесиб ўтувчи йўллар билан банд этилмаслиги; яшил экинзорлар ичида тиканли ва захарли ўсимликлар бўлмаслиги; истироҳат боғини безашда эртақлар қаҳрамонларини акс эттириш.

ЎРМОН ПАРКИ

Ўрмон парки – аҳоли яшаш жойидан узоқ бўлмаган масофада (йўловчи транспортда 1-1,5 соатдан ошмайдиган масофа) ёки унинг четида жойлашган дарахтзорлар майдони.

Ўрмон парклари табиий ўрмонзорларда уларни дам олиш учун такомиллаштириб (қулай ҳолга келтириб) ёки пейзаж типидagi сунъий яшил экинзорлар барпо қилиш йўли билан ташкил этилади. Табиий яшил массивларда ўрмон паркини яратишда мавжуд экинлар сақлаб қолиниб, дарахт ва бута турлари кўпайтирилади, йўллар ўтказилиб, сунъий сув ҳавзалари қурилади.

Ўрмон паркларининг асосий мақсади – дам олиш жойи сифатида хизмат қилиш. Ўрмон паркида турли ландшафтлар бир-бири билан алмашинади.

Ч.Д.Родичник таснифига мувофиқ, табиий ўрмон паркида куйидагилар ажратилади:

- 1) вертикал ва горизонтал равишда қопланган ўрмон массивлари, шох-шаббалар уйғунлиги 0,6-1,0 бўлган ёпиқ жойлар ландшафти;
- 2) дарахтларнинг бир меъёрда ва гуруҳлаб жойлаштирилган пейзаж кўринишидаги ярим очиқ жойлар ландшафти (шох-шаббалар уйғунлиги 0,2-0,5);
- 3) чимзорлар ва сув ҳавзалари пейзажига эга бўлган ярим очиқ жойлар ландшафти (шох-шаббалар уйғунлиги 0,1 дан юқори бўлмаган).

Ўзбекистон ўрмон паркларида турли ландшафтлар нисбати куйидагича белгиланган: ёпиқ жойлар ландшафти 65-70 %; ярим очиқ – 20-25% ва очиқ ландшафтлар – 10-15%. Ўрмон парки майдонининг баланси куйидагича:

дарахт-бутазорлар ва очик чимзорлар – 90-93 %; йўлак – сўқмоқлар тармоғи, спорт ва ўйин майдончалари – 2-5%; сув ҳавзалари – 3-10%, хизмат кўрсатувчи иншоотлар ва хўжалик қурилмалари – 1-2%. Ўрмон парки ҳудудида спорт иншоотлари, сув ҳавзалари ва чўмилиш учун жойлар, маданий-маърифий йўналишидаги қурилишлар ҳамда овқатланиш жойлари бўлади.

КЎЧАЛАРНИ КЎКАЛАМЗОРЛАШТИРИШ

Кўчаларда экилган дарахтлар, буталар ва гуллар аҳолини қуёшнинг жазирама иссиғидан, шамоллардан, чанг-тўзондан ва шовқинлардан ҳимоя қилади. Кўчалардаги экинзорлар манзарабоп-режавий ахамиятга эга, шунингдек, қисқа вақт дам олишга мўлжалланган. Экинзорлар ҳажми кўчаларнинг кенглигига, йўналишига, пиёдалар ва транспорт қатнови йўналишига кўра, йўлак ва йўлнинг ҳаракатланиш қисми оралиғидаги захира майдонининг энига ҳамда йўлакдан уйларгача бўлган масофага қараб ўзгаради.

Кўчаларни кўкаламзорлаштиришнинг асосий тури – қаторли экинзорлар бўлиб, улар йўлак билан йўлнинг ҳаракатланиш қисми ўртасида экилади. Улар йўлакнинг ҳар икки томонида бир, икки, уч ва ундан кўпроқ қатор қилиб жойлаштирилади. Ушбу экинзорларнинг чет қисми, йўлнинг ҳаракатланиш қисми олдида яшил тўсиқлар ёки асосан нинабарглилардан ташкил топган дарахт ва буталарнинг гуруҳлари билан тўлдирилиши мумкин.

Шунингдек, йўлак билан уйлар орасида аллея ҳосил қилувчи дарахтлар қаторлаб экилиши мумкин, ҳамда кўчалар йўналишида хиёбончалар барпо этиш мумкин.

Кўчалардаги экинзорларнинг қўшимча тоифаси сифатида: уйлар олдидаги экинзорлар; ҳаракатни бошқарувчи яшил оролчалар; бинолар деворлари ва лоджияларни вертикал равишда кўкаламзорлаштириш кўлланилади.

Йўлнинг транспорт қатнови қисмини бўлувчи йўлак унинг энига қараб кўкаламзорлаштирилади. Йўлакнинг эни 2-3 метр бўлганида газон ва гуллайдиган буталар ҳамда гуллар экилади. 4 метрли йўлакларда газонлар сатҳида кичик шох-шаббали дарахт ва буталарнинг гуруҳли ёки қаторли экинлари тавсия этилади (масалан, виргин арчаси қатори ёки уни шарқ биотаси билан гуруҳлаб). 6 метрли йўлакларда иккинчи ва учинчи тоифа катталиқдаги дарахтлар буталар билан аралаш экилиши мумкин. Бунда шарсимон, шох-шаббали дарахтлардан фойдаланиш мақсадга мувофиқдир.

Уйлар олдида алоҳида кичкина дарахтзорлар ёки очик “ҳовли” лар – курденёрлар кўринишида экинзорлар барпо этилади. Дарахтзорлар атрофига яшил тўсиқлар экилади, ўртасида эса – мевали ёки манзарали дарахтлар, буталар, гуллар ҳамда дарахтларга чирмашиб ўсувчи ўсимликларни экиш тавсия этилади.

Курденёрларда кўп қаторлаб ва гуруҳлаб экилган дарахт, буталар, гуллар, шунингдек, гулли рабаткалар, ток каби чирмовуқлардан фойдаланилади. Боғчалардаги дарахтларни уй деворидан 3-5 метр, буталарни эса – 1,5 м узоқликда экилади. Кўчалардаги дарахтларни асосан газонлар қатлами бўйлаб экиш тавсия этилади.

Йўлнинг транспорт ҳаракат қатновига яқин ерида кўп қаторли йўлак барпо этишда дарахт ва буталарнинг гуруҳли экинзорлари қўлланилиши мумкин. Бу ҳолда гуруҳли дарахт экинзорлари бўлган газон кенглиги 4,5-6 метрдан кам бўлмаслиги лозим.

Транспорт қатнови жадал бўладиган магистрал кўчаларда пиёдаларни чангдан ва чиқит газлардан ҳимоялаш учун ҳаракат қисмининг ҳар иккала томонида икки қатор дарахтлар ҳамда буталардан яшил тўсиклар экиш мақсадга мувофиқ. Яшил тўсикларни, шунингдек, уйлар олдидаги дарахтзорларнинг ташқи қисмида экишга тавсия этилади.

Яшил экинзорлар қаторлари кенглиги, метр

Дарахт ва бута экинзорлари	Йўлаклар кенглиги
Қаторлаб экилган дарахтлар ёки дарахтлар билан буталар биргаликда экилган газонлар:	
Бир қаторли экинзор икки қаторли экинзор	2,0 5,0
Буталар бир қатор қилиб жойлашган газонлар: баланд бўйли буталар (1,2-1,8 м)	1,2 1,0
Паст бўйли буталар (1,2 метргача)	0,8

Агарда чорраҳалардаги транспорт қатнови айлана (доира) бўйича ташкил қилинган бўлса, унинг марказида 15-25 м² диаметрغا эга бўладиган яшил оролчалар барпо этилади. Ушбу газонли оролчаларда гуллар (атиргуллар), гуллайдиган буталар, кичик дарахтлар, ўтсимон ўсимликлар экилади.

Трамвай йўллари иккинчи ва учинчи экин тоифали дарахтлар билан тўсиб қўйиш тавсия этилади.

Кўчаларда дарахтларни экишда водопровод иншоотлари ва бошқа ер ости қурилмалари инобатга олиниши зарур. Дарахтлар шох-шаббалари трамвай, троллейбус ва бошқа осифлик электр энергияси тармоғига тегмайдиган бўлиши керак.

Кўчалар йўналишига қараб, жазирама ва иссиқдан ҳимоялашга қаратилган яшил экинзорларга талаблар ўзгариб боради.

Кенглик йўналишидаги кўчалар (кўча ўқи ғарбдан шарққа томон, уйлар юза қисми бир томондан шимолга, иккинчи томондан жанубга йўналган) ҳамда узунлик йўналишидаги кўчалар (кўча ўқи шимолдан жанубга қадар, уйлар юзаси шарқдан ғарбга томон йўналган) мавжуд.

Кенглик йўналишидаги кўчаларда (уйлар юзаси шимолга қараган) фақатгина йўлакларда соялатиш зарур бўлади. Агарда уйлар кўп қаватли бўлса, уларнинг сояси йўлакка тушади, шунинг учун экинзорларни сийрак экиш мумкин, бунда архитектура жиҳатдан эътиборга лойиқ бинолар тўсилмайди. Қарама-қарши томонда кўчанинг фақат йўлак қисми соялатилади, чунки уйнинг шимол тарафидаги юзаси камроқ қизийди (шарқ ва ғарбга йўналтирилган уй юзасига нисбатан), шу сабабли, уларни соялатиш зарурати қолмайди. Кенглик йўналишидаги кўчаларда йўлакнинг икки томонида, ёки йўлак билан йўлнинг ҳаракатланиш қисми орасига ўртача баландликдаги дарахтлар экилади.

Узунлик йўналишидаги кўчаларда йўлаклар ва биноларни соялатиш учун баланд ўсувчи дарахтлардан фойдаланилади; улар йўлак билан йўл ҳаракатланиш қисми орасида жойлашади; имконият бўлган ҳолларда эса (агар йўлак бино ва уйларга яқин туташмаган бўлса) – йўлакнинг иккала томонига дарахтлар экилади (бу ҳолда аллея вужудга келади). Экинзорлар уйлар олдидаги дарахтлар билан тўлдирилади: улар биноларни тўсиб, уй ичидаги ҳаво ҳарорати режимини яхшилади ҳамда шовқинни камайтириш вазифасини ўтайди.

Кўчаларни кўкаламзорлаштиришда иккита ҳодиса кузатилади: 1) лойиҳа бўйича янги, кўкаламзорлаштирилмаган кўчалар ободонлаштирилади; 2) кўчаларда экинлар мавжуд, лекин улар эскирган, қариган, касал ёки манзарали хусусияти кам бўлиб, янгидан реконструкциялашга мойил.

Реконструкция қилишда дарахтзорларни бутунлигича ва қисман ўзгартириш мумкин. Бутунлигича ўзгартиришда учта вариант мавжуд: а) кўчалардаги дарахтларнинг барчаси кесиб ташланади ва янги дарахтлар экилади; б) 2-3 та дарахт оралатиб эски дарахтлар ўрнига янгилари экилади; в) ҳар 50-100 метрда экинзорлар кесилиб, янгилари билан алмаштирилади. Қисман ўзгартиришда фақат ёш экинлар ёки манзарали бўлган катта ёшдаги бир нечта дарахтлар қолдирилади.

Тошкент шаҳри кўчаларининг кўкаламзорлаштириш услублари турлича. Кичик, тор кўчаларда дарахтлар асосан икки қатор қилиб экилган. Кенг кўчаларда эса кўп қаторли дарахтзорлар бўлиб, йўлакнинг бир ёки икки томонини эгаллаган. Йўлнинг транспорт ҳаракатланиш қисми ва пиёда йўлакчалари орасида экинзорлар барпо этиш, жамоат бинолари олдидаги гуллар билан безатиш услублари, уйлар атрофидаги боғчалар ва курденерлар, йўллар четидаги гуруҳлаб экилган буталар, бино ва уйлар олдидаги яшил тўсиқлар шулар жумласидандир.

Дарахт ва бута турлари ранг-барангдир. Қимматли турлар ёрдамида кўкаламзорлаштирилган кўчалар мавжуд. Масалан: ёзги эман, қумушбаргли ва дала заранги, япон сафораси, канада багрянниги, каштан ва бошқалар.

САЙИЛГОҲ (СКВЕР)

Сайилгоҳлар – манзарали-режали, соғломлаштириш учун мўлжалланган ҳамда қисқа муддатли дам олиш жойи бўлган кўкаламзорлаштирилган худудлардир.

Сайилгоҳлар шаҳарларнинг катта майдонларида, пиёдалар катнови кўп бўлган кўчалар чорраҳаларида, алоҳида жамоат бинолари олдида, шунингдек, уйлар орасидаги кўчаларда жойлаштирилади.

Сайилгоҳларнинг умумий майдони 0,25 гектардан 10 гектаргача, кўп ҳолларда 1-2 га бўлади. Тузилишига кўра сайилгоҳлар айлана, тўғрибурчакли, квадрат ва бошқа шаклда бўлиши мумкин. Йирик сайилгоҳларда, кафелар, музқаймоқ, рўзномалар, журналлар сотиладиган дўконлар қурилиши мумкин.

Сайилгоҳларни барпо этишда қуйидагиларни эътиборга олиш лозим:

а) чанг ва шовқинлардан ҳимоялаш мақсадида сайилгоҳ бўйлаб қалин яшил экинзорларни яратиш (газонлар ва гуллардан ташкил топган партер типидagi сайилгоҳлардан ташқари);

б) соя жойларни вужудга келтириш учун газонларда дарахт ва буталарни гуруҳлаб ёки алоҳида экиш.

г) соялатилган йўлаклар бўйлаб ва майдончалар атрофида дам олиш ўриндиқларини ўрнатиш;

д) сайилгоҳлар майдончаларини ўзаро ажратиб қўйишда паст бўйли яшил тўсиқлар яратиш;

е) ўсув даврида узлуксиз гуллаб туриши учун гулли ўсимликлар ва гуллайдиган буталардан кенг фойдаланиш;

ж) тўсиқлардан фойдаланиш.

Майдончалар ва йўлаклар тармоғининг ривожланиш кўлами сайилгоҳ жойлашган жойга боғлиқ. Сайилгоҳ пиёдалар қатновининг жадал бўлган кисмида жойлашган бўлса, бу ҳолда майдон ва йўлакчалар кўп сонли бўлади.

Асосий йўлаклар кенглиги 4-10 м; иккинчи даражали йўлаклар эса 2-4 м бўлади. Сайилгоҳ композициясининг маркази асосан марказий майдончалар бўлиб, у ер хайкаллар, фаввора, бассейн ва гулзор билан безатилади.

Сайилгоҳда 1 га майдонга 100-200 та дарахт ва 1000-1500 та буталар экиш белгиланади.

Сайилгоҳ худудининг баланси, умумий майдонга нисбатан % ҳисобида.

Сайилгоҳ тоифаси	Яшил экинзорлар (дарахтлар, буталар, гуллар)	Йўлак ва майдончалар	Манзарали иншоотлар, кичик ҳажмдаги шакллар
Шаҳар майдонларидаги ва пиёдалар қатнови жадал бўлган кўчалар чорраҳаларидаги, майдони 1 гектаргача	65-75	25-35	5
Шу жумладан, 1 гектардан ортиқ.	70-80	20-30	5
Аҳоли яшаш туманларида, уйлар орасидаги кўчаларда, алоҳида бинолар олдида.	75-85	15-25	5
Аҳоли ҳаракати чекланган майдончаларда.	97-100	-	5

ҲИЁБОНЛАР (БУЛВАРЛАР)

Ҳиёбонлар – узун кўкаламзорлаштирилган йўлаклар бўлиб, улар кенг кўчалар (кенглиги 40 метрдан кам бўлмаган) ўртасида; йўлнинг транспорт қатнови қисми билан йўлакча орасида ёки сув ҳавзалари бўйларида барпо этилади. Ҳиёбон кенглиги 18-50 м ва ундан кенг бўлиши мумкин. Ҳиёбоннинг архитектура-қурилиш ечими унинг шаҳар режасидаги жойлашиш ўрни, ҳажми ва иқлим шароитларига мос ҳолда бажарилади.

Сув ҳавзалари бўйларидаги ва кўчалардаги ҳиёбон сайр ва дам олиш учун; транспорт қатнови жадал бўлган магистралларда пиёдалар ҳаракатланиши учун мўлжалланган. Биринчи ҳолатда, аллеялардан ташқари, бу ерда майдончалар, дарахтларнинг гуруҳ экинзорлари мавжуд бўлса, иккинчи ҳолатда ҳиёбон асосини аллеялар ташкил қилади. Режалаштирилишига мувофиқ бир аллеяли, кўп аллеяли ҳиёбонлар ҳамда ҳиёбон –боғлар тафовут қилинади. Ҳиёбонларда кириш жойлари ҳар 150-200 метрда; жадал транспорт қатнови бўлган кўчаларда эса ҳар 400-500 метрда, пиёдалар ўтиш йўлаклари билан чамбарчас мос, мутаносиб ҳолда ташкил этилади.

Ҳиёбонда об-ҳаво иқлими шароитларига қараб соялантирилган ва очик майдонлар назарда тутилади. Шох-шаббалар орасида ҳаво туриб қолмаслик учун ҳиёбондаги дарахтлар орасидаги масофа вертикал шамоллатиш имконини берадиган бўлиши лозим. Ҳиёбон ҳудудида ҳайкаллар, манзарали бассейнлар, фавворалар, гул билан безатиш услублари, болалар ўйнайдиган майдончалар, савдо дўконлари, кафелар бўлиши мумкин. Ҳиёбон ҳудудининг баланси: экинзорлар – 65%, шу жумладан 4-5% гулзорлар; майдончалар, аллеялар ва йўлаклар – 37%. 1 га ҳиёбон майдонига 350-400 та дарахт, 3-4 минг дона буталар экилади.